

Tihana Luetić

STUDENTI IZ MODRUŠKO-RIJEČKE ŽUPANIJE NA MUDROSLOVNOM (FILOZOFSKOM) FAKULTETU KR. SVEUČILIŠTA FRANJE JOSIPA I. U ZAGREBU (1874. – 1914.)

Dr. sc. Tihana Luetić
Odsjek za povijesne znanosti
Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU
Ante Kovačića 5, HR – 10 000 Zagreb
tluetic@hazu.hr

DOI: 10.21857/90836cv0zy
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 6. 5. 2025.
Prihvaćeno: 20. 10. 2025.
UDK: 378.18+316.42(091)(497.5)''14/17''

Na temelju podataka iz studentskih upisnih listova (nacionala) koji su u kontinuitetu sačuvani u Arhivu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u radu će se prikazati slika studenata s područja Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu Kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu u razdoblju od osnutka modernog sveučilišta u Zagrebu 1874. do početka Prvoga svjetskog rata. Riječ je o grupi od 150 studenata, koliko ih je u tom razdoblju bilo upisano na Mudroslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, a koji su bili rođeni i/ili zavičajni na području Modruško-riječke županije. Na temelju tog uzorka, pomoću kvantitativne i kvalitativne metode, nastojat će se analizirati socijalna, vjerska i jezična struktura, prethodno obrazovanje, duljina studiranja, završetak studija te neka druga obilježja njihova studija u Zagrebu. Na taj način prikazat će se slika onodobne studentske mladeži s područja Modruško-riječke županije koja je predstavljala bazu buduće obrazovne elite s tih prostora.

Ključne riječi: Sveučilište u Zagrebu; Filozofski fakultet; Modruško-riječka županija; studenti; kvantitativna analiza; geneza inteligencije; socijalna povijest; 19. stoljeće; 20. stoljeće.

Uvod

Cilj ovog rada jest prikazati sliku studentske populacije s područja Modruško-riječke županije koja se školovala na tadašnjemu Mudroslovnom (Filozofskom) fakultetu u Zagrebu. S obzirom na to da je riječ o generacijama koje su

predstavljale temelj buduće intelektualne elite svojega zavičaja, vrijedi istražiti njezina glavna obilježja za vrijeme studija.¹

Najprije valja istaknuti da je riječ o razdoblju kada se Mudroslovni fakultet sa svim svojim smjerovima formirao i organizirao, odnosno o periodu od osnutka modernog Sveučilišta u Zagrebu 1874. do Prvoga svjetskog rata. Na njemu su se u tom razdoblju studirale sve struke društveno-humanističkog usmjerenja, ali i one prirodoslovno-matematičkog smjera. Osim toga, na njemu su postojali i tečajevi koji su činili bazu budućih samostalnih fakulteta: riječ je o Farmaceutskom tečaju osnovanom 1882., Geodetskom tečaju osnovanom 1908. i Kr. šumarskoj akademiji osnovanoj 1898.² Osim Mudroslovnog fakulteta, u glavnome hrvatskom gradu nudili su se još i studiji prava i teologije,³ a za sve ostale struke domaći studenti birali su inozemne visokoškolske ustanove. Fokus je ovoga rada na studentima onodobnoga Mudroslovnog fakulteta, stoga će ovaj rad biti samo prilog genezi buduće inteligencije Modruško-riječke županije,⁴ dok bi za potpunu sliku bilo nužno analizirati studentsku mladež sa svih triju zagrebačkih i ostalih inozemnih fakulteta.

Analize u ovome radu napravljene su na temelju podataka iz upisnih listova (*nacijonala*) iz Arhiva Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prikupljenih u bazu podataka za sve studente Sveučilišta 1874. – 1914. *Nacijonali* se nalaze uvezani u knjige *Imenika redovitih i izvanrednih slušača Mudroslovnog fakulteta* i sačuvani su u kontinuitetu.⁵ Osim podataka iz tog arhiva koji čine bazu istraživanja, za završne učiteljske ispite studenata korišteni su podaci iz Hrvatskoga državnog arhiva⁶, a za postignute doktorate studenata podaci iz *Knjige doktorata* i sveučilišne monografije.⁷

¹ Članak je nastao tijekom rada na projektu HRZZ IP-2022-10-5130 *Izvori za hrvatsku povijest – istraživanje, kritičko izdavanje i analiza*.

² Jaroslav Šidak, Sveučilište do kraja Prvoga svjetskog rata, *Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu*, knj. I, 102–103; Tihana Luetić, Kraljevsko sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu, *Sveučilište u Zagrebu 350 godina: 1669.-2019.*, ur. Mirjana Polić Bobić, Zagreb 2019, 41.

³ Luetić, Kraljevsko sveučilište Franje Josipa I., 41–42.

⁴ Pod pojmom inteligencije misli se na obrazovanu elitu (u ovome slučaju obrazovanu elitu Modruško-riječke županije) koja je u navedenome razdoblju, krajem 19. i početkom 20. stoljeća, formirana u visokoškolskim ustanovama u Zagrebu i drugim sveučilišnim centrima Monarhije.

⁵ Ovi upisni listovi obuhvaćaju sve osobne podatke studenata i podatke o njihovim očevima/skrbnicima te informacije o njihovoj studiju, a popunjavali su se početkom svakog semestra svake akademske godine u koju je student bio upisan (Arhiv Filozofskog fakulteta, fond: *Imenici redovitih i izvanrednih slušača Mudroslovnog fakulteta*, dalje u tekstu: AFF, *Imenici...*).

⁶ Hrvatski državni arhiv, fond: 502, *Filozofski fakultet u Zagrebu. Ispitna komisija za polaganje stručnih ispita za zvanje profesora srednjih škola* (dalje u tekstu: HDA, 502, *Filozofski fakultet u Zagrebu*).

⁷ Arhiv Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, *Knjiga doktora promoviranih na Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu*.

U radu je rabljena metoda kvantitativne analize podataka, koja, iako ne može ponuditi potpuno precizne rezultate, može poslužiti za dobivanje barem okvirne slike i njezinih određenih obilježja. Tom metodom, na temelju prethodno napravljene baze podataka, može se utvrditi brojčani okvir studentske populacije s područja Modruško-riječke županije, analize prethodnog obrazovanja upisanih studenata, njihova socijalna, vjerska i jezična struktura te analiza duljine studiranja.⁸ Uz kvantitativnu, korištene su kvalitativna i komparativna historiografska metoda na mjestima gdje su dobiveni podaci usporedivi s ostatkom studentske populacije na fakultetu i na cijelom sveučilištu.⁹

Brojčano stanje

U razdoblju 1874. – 1914. s područja Modruško-riječke županije na Mudroslovni fakultet u Zagrebu ukupno je bilo upisano 150 studenta. Od toga broja 125 studenata bilo je upisano u statusu redovnih studenata, dok ih je 23 studiralo u statusu izvanrednih studenata.¹⁰ U razdoblju o kojemu govorimo razlika u pravi-

⁸ Kao primjere metodološki istih radova koji se tiču studentske populacije Sveučilišta u Zagrebu u istom periodu vidi: Tihana Luetić, Studenti iz Dalmacije na Pravnom fakultetu Kr. Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu 1874. – 1918., *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, Vol. 64, 2022, 211–264; ista, Studenti iz Srijemske županije na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od 1874. do 1918., *Scrinia Slavonica*, Vol. 24, No. 1, 2024, 77–142.

⁹ Takve analize za Mudroslovni fakultet objavljene su u radovima: Tihana Luetić, Socijalna slika studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (1874.–1914.), *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Vol. 24, 2006, 199–222; ista, Konfesionalna, jezična i nacionalna struktura studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1874.–1914., u: *D'ržava, obštstvo i kultura na B'lgari i Hrvati VII–XXI v.*, Rumjana Božilova, Lilija Kirova, Irina Ognjanova, Antoaneta Balčeva (ur.), Sofija 2009, 295–308; Tihana Luetić, Duljina studiranja, doktorati i državni ispiti studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu upisanih 1874.–1914., *Časopis za suvremenu povijest*, Vol. 39, No. 1, 2007, 157–180. Za cjelokupnu studentsku populaciju vidi radove: Igor Karaman, Socijalna i regionalna obilježja studenata na zagrebačkim visokoškolskim ustanovama, u: *Hrvatska na pragu modernizacije (1750–1918.)*, Zagreb 2000, 129–145; Tihana Luetić, *Studenti Sveučilišta u Zagrebu (1874–1914). Društveni život, svakodnevnica, kultura i politika*, Srednja Europa, Zagreb 2012, 65–75.

¹⁰ Troje studenata iz tih skupina prebacilo se iz statusa izvanrednog u redovite slušače: Ivan Božičević, koji je postao redovni student nakon što je položio maturu u zagrebačkoj realci, a do tada je u statusu izvanrednog bio upisan sa svjedodžbom VII. razreda iste škole (AFF, *Imenici izvanrednih*, 1893./1894. 1. i 2. sem.; *Imenici redovitih*, 1894./1895. 1. i 2. sem., 1910./1911. 1. i 2. sem.), Miroslav Hirc, koji je postao redovni student nakon položene mature u zagrebačkoj gimnaziji, a do tada je bio upisan kao izvanredni na temelju svjedodžbe završene učiteljske škole u Zagrebu (AFF, *Imenici izvanrednih*, 1902./1903. 1. i 2. sem.; *Imenici redovitih*, 1903./1904. 1. i 2. sem., 1904./1905. 1. i 2. sem., 1905./1906. 1. i 2. sem.) te Milan Deml (AFF, *Imenici izvanrednih*, 1891./1892. 1. i 2. sem., 1892./1893. 1. i 2., 1893./1894. 1. i 2. sem.; *Imenici redovitih*, 1894./1895. 1. i

ma i obvezama između tih dviju skupina studenata bila je velika. Uvjet za redovno studiranje na sveučilištu bila je položena gimnazijska matura, s time da su redovni studenti imali prava i obveze tijekom studija kao što su polaganje ispita i mogućnost stjecanja diplome. S druge strane izvanredni studenti, koji su bili završeni učenici neke strukovne škole ili gimnazijalci bez položene mature, mogli su samo slušati predavanja, ali bez mogućnosti polaganja ispita i završavanja studija.¹¹

Što se tiče udjela broja studenata iz Modruško-riječke županije u ukupnoj studentskoj populaciji na Mudroslovnom fakultetu, on je iznosio 9% ako se promatraju studenti iz užega unutarnjeg državnog okvira, odnosno s područja hrvatsko-slavonskih županija. Po tom udjelu studenti iz Modruško-riječke županije bili su na šestome mjestu po brojnosti na fakultetu, nakon studenata iz Grada Zagreba te Zagrebačke i Srijemske županije, koji su bili najbrojniji, s udjelima od po 16%, zatim onih iz Ličko-krbavske, s 11%, te Bjelovarsko-križevačke županije, s udjelom od 10%.¹² Ako stavimo u odnos ukupni broj stanovnika pojedinih hrvatsko-slavonskih županija i broj studenata iz pojedinih županija, riječ je o proporcionalnom odnosu ili postoje tek manja odstupanja. Tako je, prema ukupnom broju stanovnika za 1900. godinu, Modruško-riječka županija (228.452 stanovnika) na sedmome mjestu među hrvatsko-slavonskim županijama, dok je po broju studenata na Mudroslovnom fakultetu na šestome mjestu.¹³

Ako promotrimo broj maturanata proizašlih iz gimnazija s područja Modruško-riječke županije, najprije treba utvrditi kako je u tome pretežno ruralnom dijelu Hrvatske postojala samo jedna gimnazija, ona na Sušaku. Ostale gimnazije koje su upisivali učenici s tog područja i nakon kojih su nastavljalj studij u Zagrebu, kako ćemo to vidjeti u sljedećem poglavlju, bile su u obližnjim županijama (Zagrebačkoj i Ličko-senjskoj te u Gradu Zagrebu). Ako je suditi prema broju maturanata iz sušačke gimnazije koji su položili maturu (ispit zrelosti) u školskoj

2. sem.). Uz ovih 125 redovnih i 23 izvanrednih, s područja Modruško-riječke županije u imenicima nalazimo upisano još dvoje studenata koji nisu spadali ni u jednu od te dvije skupine jer su bili upisani na tečajeve Mudroslovnog fakulteta: Ivan Polić na Farmaceutski tečaj (AFF, *Imenici*, 1883./1994. 1. i 2. sem, 1884./1885. 1. i 2. sem) i Rade Višnić na Geodetski tečaj (AFF, *Imenici*, 1908./1909., 1. sem.).

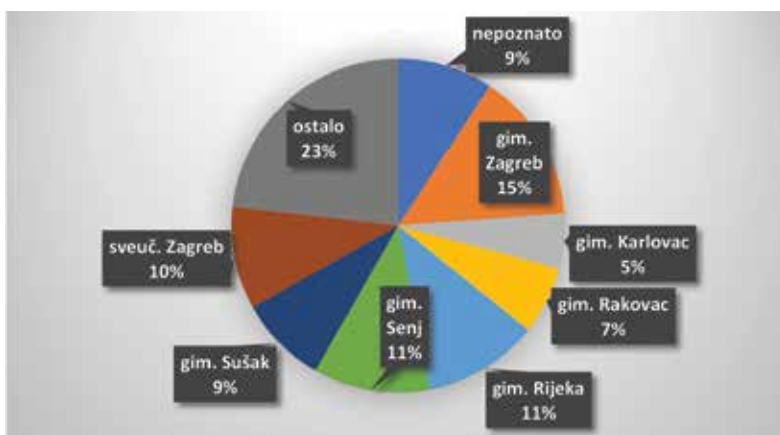
¹¹ O pravima i obvezama redovnih i izvanrednih studenata vidi u: „Zakonski članak sabora kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 5. siečnja 1874., ob ustrojstvu sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu“, u: Ivana Horbec, Maja Matasović i Vlasta Švoger, *Od protomodernizacije do modernizacije školstva u Hrvatskoj*, knj. I.: Zakonodavni okvir, Zagreb 2017, 398–406.

¹² Tihana Luetić, *Struktura studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (1874.-1914.) po mjestu rođenja i zavičajnosti*, *Historijski zbornik*, vol. LX, 2007, 107.

¹³ *Statistički Godišnjak kraljevina Hrvatske i Slavonije*, sv. I, 1905, Zagreb 1913, 16.

godini 1905./1906., a koji su se odlučili na studij na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu, vidimo da se vrlo malo njih odlučilo za tu visokoškolsku ustanovu: te je godine u sušačkoj gimnaziji maturiralo 23 maturanata¹⁴, a od tog broja samo je dvoje njih sljedeće akademske godine upisalo studij na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu.¹⁵ Očito je da je preostao 21 maturant nastavio svoje visokoškolsko obrazovanje na nekim drugim fakultetima i sveučilištima (ako pretpostavimo da su svi završeni maturanti nastavili školovanje).

Prethodno obrazovanje

Grafikon 1. Prethodno obrazovanje studenata iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu 1874. – 1914.

Na temelju podataka iz upisnih *nacijonala* o učilištu na kojemu je student bio upisan prethodni semestar moguće je napraviti analizu iz kojih su se srednjih škola te s kojih su se viših učilišta i sveučilišta upisivali studenti iz Modruško-riječke županije na Mudroslovni fakultet u Zagrebu, što u nekoj mjeri rasvjetljava pitanje „gravitacije“ određene sredine prema nekom akademskom centru. Na studij na Mudroslovni fakultet u Zagrebu najviše je dolazilo maturanata iz riječke, 11%, odnosno sušačke gimnazije, 9% (ukupno 20%), što je i

¹⁴ Statistički Godišnjak kraljevina Hrvatske i Slavonije, sv. I, 1905, Zagreb 1913, 730.

¹⁵ Bili su to Ivan Burić iz Kraljevice (AFF, *Imenici redovitih*, 1906./1907., 1. sem.) i Eduard Marušić iz Grižana (AFF, *Imenici redovitih*, 1906./1907., 1. sem.). Osim njih dvoje, te godine upisano je još po dvoje maturanata iz senjske i zagrebačke gimnazije, jedan iz vinkovačke i jedan iz gimnazije s nepoznate lokacije.

razumljivo s obzirom na gravitacijsko područje Modruško-riječke županije.¹⁶ Međutim, kada te postotke razmotrimo u kontekstu apsolutnih brojki, kako je prikazano u prethodnom poglavlju, vidimo da je riječ o vrlo skromnome dolašku riječkih maturanata na Mudroslovni fakultet u Zagrebu. Slijedili su oni iz zagrebačkih gimnazija (15%), što je značilo da je određeni broj njih već nakon pučkoškolskog školovanja u rodnoj županiji odlazio na školovanje u Zagreb. Nakon njih slijedili su maturanti gimnazija u Rakovcu, odnosno Karlovcu¹⁷ sa 7%, odnosno 5% (ukupno 12%), te oni iz Senja s 11%.¹⁸ U skupinu „ostalo“ ubrojani su svi oni koji su prije upisa na studij na Mudroslovnom fakultetu bili upisani u neke druge srednje škole ili na inozemna sveučilišta¹⁹ s kojih su prešli na studij u Zagreb.

¹⁶ Ovdje valja spomenuti kako su te dvije gimnazije studenti upisivali pod navedenim nazivima, ali svi studenti koji su naveli naziv „riječka gimnazija“ maturirali su u razdoblju dok se ona još nije preselila na Sušak (1896.). Naime, unatoč zahtjevima mađarskih autonomaških vlasti da se gimnazija u Rijeci ukine, zaslugom Izidora Kršnjavog, tadašnjeg predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu, riječka gimnazija seli se u novu zgradu na Sušaku, gdje se nastava i dalje odvija na hrvatskome jeziku. Opširno o povijesti riječke gimnazije vidi u: Petar Miletić, *Nepokorena hrvatska gimnazija: Važnost hrvatske gimnazije u Rijeci za očuvanje nacionalnog identiteta*, Zagreb 2024.

¹⁷ Do 1882. postojale su kao zasebne gimnazije – Kraljevska velika gimnazija karlovačka i Kraljevska velika realna rakovačka. Od tada pa do 1903. one djeluju kao jedan zavod pod imenom Kraljevska velika realna gimnazija u Rakovcu, da bi 1902. sjedište bilo premješteno u Karlovac, te od 1903. škola mijenja naziv u Kraljevska velika realna gimnazija u Karlovcu. Više o razvoju te gimnazije vidi u: Marija Vrbetić, *400 godina karlovačkog školstva*, Karlovac 1979.

¹⁸ Senjska kr. realna gimnazija vuče svoje korijene još iz 17 stoljeća, a kao zemaljski zavod pod nadležnošću Kr. zemaljske vlade djeluje od 1872. i jedna je od najstarijih gimnazija u tom dijelu Hrvatske. Više o povijesti senjske gimnazije vidi u: R. Šušnjara, *Osvrt na rad gimnazije u Senju od 1869. do 1975.*, te rad COUO, Vladimir Čopić – Senj, *Senjski zbornik*, vol. XVI, 1989, 31–44.

¹⁹ Prije studija na Mudroslovnom fakultetu u Beču na Teološkom fakultetu studirao je Bernardo Brixly iz Ogulina (AFF, *Imenici redovitih*, 1910./1911., 1. sem.). Na Sveučilištu u Beču studirao je i Stevo Marković iz Slunja (AFF, *Imenici izvanrednih*, 1909./1910., 1. sem.); na Sveučilištu u Grazu studirali su Dragutin Sablić sa Sušaka (AFF, *Imenici redovitih*, 1904./1905., 2. sem.) i Nikola Polovina iz Gomirja (AFF, *Imenici redovitih*, 1904./1905., 1. sem.); na Sveučilištu u Innsbrucku prije studija u Zagrebu studirao je Josip Večerina s Pečina (AFF, *Imenici redovitih*, 1905./1906., 2. sem.), dok su na Sveučilište u Pragu bili upisani Dušan Pravdica iz Bakra (AFF, *Imenici redovitih*, 1908./1909., 1. sem.), Zvonimir Magdić, zavičajan u Ogulinu (AFF, *Imenici redovitih*, 1908./1909., 1. sem.), i Ante Mihelić iz Blaževaca kod Vrbovskog (AFF, *Imenici redovitih*, 1908./1909., 1. sem.). Na Visokoj tehničkoj školi u Budimpešti, prije studija u Zagrebu, studirao je Aleksandar Novica Piškulić iz Bakra (AFF, *Imenici redovitih*, 1911./1912., 1. sem.), dok je na Visoku tehničku školu u Pragu bio upisan Franjo Krema sa Sušaka (AFF, *Imenici redovitih*, 1909./1910., 2. sem.). Na bečkoj Visokoj školi za kulturu tla studirao je Antun Muhvić iz Plešća (AFF, *Imenici redovitih*, 1898./1899., 1. sem.).

Vjerska struktura

Grafikon 2. Vjerska struktura studenata iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu (1874. – 1914.)

Analiza vjerske slike studenata iz Modruško-riječke županije pokazuje kako je 83% studenata bilo rimokatoličke vjeroispovijesti, a 17% pravoslavne (grkoistočne).²⁰ Ako usporedimo odnos udjela studenata katolika i pravoslavaca s postotnim udjelima stanovništva tih dviju vjeroispovijesti na području Modruško-riječke županije, vidljiva su određena odstupanja. U ukupnom broju stanovništva te županije rimokatolici su činili 67,55%, dok je pravoslavaca bilo 32,23%,²¹ što govori da je u stanovništvu te županije gotovo dvostruki udio pravoslavne populacije u odnosu na udio studenata pravoslavne vjere koji su išli na studij u Zagreb. Uočljivo je dakle nepoklapanje udjela studenata određene vjeroispovijesti s udjelom iste vjeroispovijesti u ukupnom broju stanovnika, što može govoriti o odnosu pripadnika pojedine konfesije prema visokoškolskom obrazovanju. Ipak, takve zaključke valja uzimati s rezervom jer je prije svega riječ o podacima koji nisu posve usporedivi,²² a i za sada nam kao nepoznanice ostaju brojke studenata određene konfesije na drugim sveučilištima i fakultetima.

Ako usporedimo udjele studenata po pojedinim konfesijama iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu s onima cjelokupne studentske populacije na fakultetu, udjeli su vrlo slični: na cijelom fakultetu bilo je 79% rimokatolika i 18% pravoslavaca.²³

²⁰ Među podacima o vjerskoj pripadnosti iz studentskih *nacijonala* nisu zabilježeni podaci o pripadnicima drugih konfesija (židovi, evangelici i dr.).

²¹ *Statistički Godišnjak kraljevina Hrvatske i Slavonije*, sv. I, 1905, Zagreb 1913, 36.

²² Ovdje govorimo o broju pripadnika pojedine vjeroispovijesti na temelju podatka iz *Statističkog godišnjaka* samo za 1900. godinu, a analiza vjerske strukture studenata obuhvaća razdoblje 1874. – 1914., stoga komparacija nije metodološki potpuno ispravna, makar se može koristiti radi dobivanja okvirne slike.

²³ Luetić, *Konfesionalna...*, 297.

Jezična struktura

Grafikon 3. Jezična struktura studenata iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu (1900. – 1914.)

Kod analize jezične slike valja napomenuti kako u prvih 26 godina ovdje razmatranog razdoblja nema podataka o materinskom jeziku (rubrika materinskog jezika u *nacionalima* uvodi se tek 1900.). Najbrojniji su bili studenti koji su naveli hrvatski jezik kao materinski, njih 80%. Po brojnosti su slijedili studenti srpskoga materinskog jezika, njih 18%, te samo jedan student koji je naveo da mu je materinski jezik ruski²⁴ i jedan koji je naveo da mu je materinski jezik hrvatski ili srpski.²⁵

Ako se usporede udjeli studenata prema materinskom jeziku iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu s onima cjelokupne studentske populacije na fakultetu, udjeli su studenata srpskoga materinskog jezika vrlo slični (njih je na cijelom fakultetu bilo 15%), dok je onih koji su naveli da im je hrvatski materinski jezik niži – njih 62% (znatan udio u cjelokupnoj populaciji činili su studenti bugarskoga materinskog jezika, njih 20%).²⁶

²⁴ Riječ je o studentici Marusji Potočnjak, koja je kao mjesto zavičajnosti navela Novi Vinodolski (AFF, *Imenici izvanrednih*, 1913./1914., 1. i 2. sem.).

²⁵ Riječ je o studentu Radi Višniću iz Dubrava (AFF, *Imenici redovitih*, 1908./1909., 1. sem.).

²⁶ Luetić, *Konfesionalna...*, 303.

Socijalna struktura

Grafikon 4. Socijalna struktura studenata iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu (1874. – 1914.)

Analizom podataka iz studentskih *nacijonala* o zanimanju oca, majke ili skrbnika može se rekonstruirati socijalna slika studenata, koja, doduše, neće prikazivati egzaktno stanje, s obzirom na vrstu podataka kojima se raspolaže, ali može ukazivati na određene trendove i specifičnosti. Podaci kojima raspolažemo dopuštaju sliku o zanimanju oca ili skrbnika na općenitoj razini i u mnogim slučajevima nije moguće pobliže odrediti društveno-ekonomski status te osobe.²⁷ Kao i u cjelokupnoj studentskoj populaciji, najbrojniju grupu studenata iz Modruško-riječke županije činili su sinovi javnih službenika, njih 38% (u ukupnoj populaciji Mudroslovnog fakulteta bilo ih je 31%)²⁸. Slijedili su ih oni iz obitelji „slobodnih zanimanja“ s 19%, čime su znatno odskakali od ostatka fakultetske populacije, gdje je sinova očeva „slobodnih

²⁷ Primjerice, kod zanimanja koja su svrstana u grupu „poljoprivreda“ na temelju podataka koje je student o svojem ocu naveo („seljak“, „poljodjelac“ i sl.) ne može se definirati je li riječ o nekome tko je izravno obrađivao zemlju ili je riječ o vlasniku ili zakupcu zemlje ili pak nadničaru na tuđem posjedu. Slična je situacija i kod trgovačko-obrtničkih zanimanja jer, osim kod onih koji su specificirali vrstu obrta svojih očeva, o pojmu „obrtnik“ ne možemo ništa preciznije reći, odnosno možemo samo pretpostaviti kako je riječ o pripadnicima sitnih obrta, kao što su: kovač, gostioničar, mlinar i sl. jer se oni najčešće spominju. Također, u grupi „posjednika“ teško je reći o kakvim je posjednicima bila riječ, s obzirom na to da nikakve preciznije odrednice nisu navedene. O metodološkim problemima ovakve analize vidi u: Luetić, *Socijalna slika*, 203–204; ista, *Studenti Sveučilišta u Zagrebu*, 65–66.

²⁸ Luetić, *Socijalna slika*, 206.

zanimanja“ bilo tri puta manje, odnosno 7%.²⁹ Udio studenata iz Modruško-rijčke županije iz obitelji koje su se bavile poljoprivredom iznosio je 16% (što se približno poklapa s fakultetskom populacijom, gdje ih je bilo nešto manje – 13%).³⁰ Generalno, taj ipak znatan udio sinova čiji su se očevi/skrbnici bavili poljoprivredom ukazuje na promjene unutar samoga seljačkog sloja. Sinova iz obitelji posjednika i posebnika bilo je 6% (nešto niže nego u cjelokupnoj populaciji – 9%),³¹ zatim sinova obrtnika i trgovaca s udjelom od 6%, odnosno 3% (što je dvostruko manje nego u cjelokupnoj populaciji – sinova trgovaca i obrtnika na cijelom fakultetu bilo je 20%)³² te sinova očeva čija su zanimanja pripadala kategoriji vojske s 4% (što se potpuno poklapa s udjelom tih zanimanja na cijelom fakultetu).³³

Kako je spomenuto, sinovi „javnih službenika“, kao, uostalom, i na cijelom fakultetu i na cjelokupnom Sveučilištu u Zagrebu, činili su najbrojniju skupinu i među studentima iz Modruško-rijčke županije. Govoreći o toj socijalnoj grupi, treba istaknuti da je zapravo riječ o heterogenoj skupini zanimanja u koju su ubrojani svi javni službenici, od onih najnižega ranga do onih na najvišim pozicijama i najvišega društvenog statusa: od najnižih činovnika, pisara, pučkoškolskih učitelja i šumara do srednjoškolskih profesora³⁴, sveučilišnih profesora³⁵,

²⁹ Na ist. mj.

³⁰ Na ist. mj. Zanimljivo je da je u cjelokupnoj populaciji na sveučilištu udio studenata iz obitelji poljoprivrednika iznosio 24% (Luetić, *Studenti Sveučilišta u Zagrebu*, 68). Taj viši postotak može se objasniti visokim udjelom sinova iz seljačkih obitelji na Teološkom fakultetu koji je iznosio 47% (Karaman, *Socijalna i regionalna obilježja*, 141–142).

³¹ Luetić, *Socijalna slika*, 206.

³² Na ist. mj.

³³ Na ist. mj.

³⁴ Sin Ivana Brixija, pedagoga i profesora muške Učiteljske škole u Zagrebu koji je studirao na Mudroslovnom fakultetu, bio je Bernardo Brixij (AFF, *Imenici redovitih*, 1910./1911. 1. i 2. sem, 1911./1912. 1. i 2. sem., 1912./1913. 1. i 2. sem). Na Mudroslovnom fakultetu studirali su i sinovi Franje Krema, srednjoškolskog profesora, Franjo (AFF, *Imenici redovitih*, 1909./1910. 2. sem., 1910./1911. 1. i 2. sem., 1911./1912. 1. sem.) i Marko Krema (AFF, *Imenici redovitih*, 1909./1910. 1. i 2. sem., 1910./1911. 1. i 2. sem., 1911./1912. 1. i 2. sem, 1913./1914. 1. sem.).

³⁵ Iz te skupine izdvojit ćemo nekolicinu onih čiji su očevi uživali važan društveni status, pa su tako iz Modruško-rijčke županije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu studirali sinovi znanstvenika i sveučilišnog profesora akademika Andrije Mohorovičića, Ivan (AFF, *Imenici izvanrednih*, 1909./1910. 1. i 2. sem, 1910./1911. 1. sem.) i Stjepan Mohorovičić (AFF, *Imenici redovitih*, 1908./1909. 1. i 2.; 1909./1910. 1. i 2. sem, 1910./1911. 1. i 2. sem., 1911./1912. 1. sem.) iz Ogulina.

pristava sveučilišne knjižnice³⁶, kotarskih sudaca³⁷, financijskih savjetnika³⁸ i načelnika³⁹. Ono što je činilo zajedničko obilježje svih tih zanimanja, kao i zanimanja iz skupine „slobodna zanimanja“, jest obrazovanje, stoga se pripadnici tih skupina mogu svrstati u grupu onodobne obrazovne elite,⁴⁰ s obzirom na to da je za sva ta zanimanja bilo potrebno minimalno srednjoškolsko obrazovanje, a za većinu njih i fakultetska izobrazba.⁴¹ Generalno se može reći da su rezultati socijalne slike studenata očekujući, odnosno da je među studentskom populacijom najzastupljenija grupa sinova i kćeri javnih službenika i „slobodnih zanimanja“ (tzv. intelektualna privreda). Ipak, postotni udjeli drugih društvenih grupa ukazuju na određene promjene unutar njih samih. Odsutnost pak sinova iz nekih drugih slojeva govori generalno o socijalnoj slici onodobnoga hrvatskog društva.

³⁶ Bio je to sin Dragutina Hirca, prirodoslovca i pristava (savjetnika) Kr. sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Miroslav Hirc iz Bakra (AFF, *Imenici izvanrednih*, 1902./1903. 1. i 2. sem; *Imenici redovitih*, 1903./1904. 1. i 2. sem, 1904./1905. 1. i 2. sem., 1905./1906. 1. i 2. sem.).

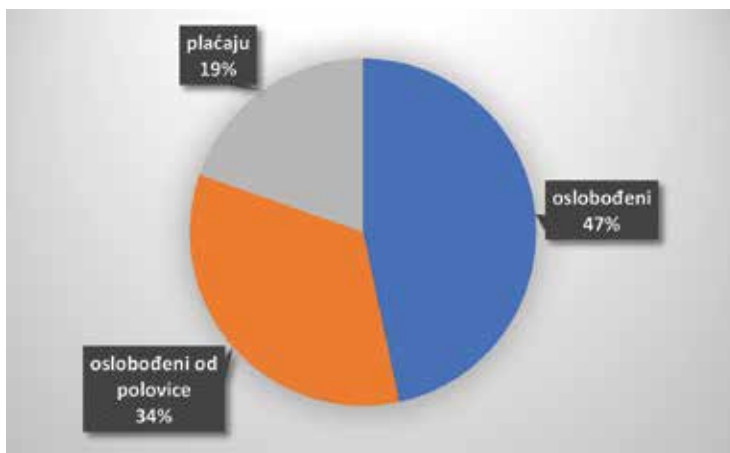
³⁷ Sin kotarskog suca bio je Franjo Mihelić iz Ogulina (AFF, *Imenici redovitih*, 1906./1907. 2. sem, 1907./1908. 1. sem., 1908./1909., 1. i 2. sem, 1909./1910. 2. sem.).

³⁸ Sin financijskog savjetnika Gjure Terkovića bio je Zlatko Terković iz Bakra (AFF, *Imenici redovitih*, 1913./1914. 1. i 2. sem.).

³⁹ Sin načelnika Nikole Mrvoša iz Gomirja koji je studirao na Mudroslovnom fakultetu bio je Miloš Mrvoš (AFF, *Imenici redovitih*, 1904./1905. 1. i 2. sem., 1905./1906. 1. i 2. sem.).

⁴⁰ Luetić, *Socijalna slika*, str. 206.

⁴¹ Među studentima čiji su očevi svrstani u skupinu „slobodnih zanimanja“ bili su Gjuro pl. Paravić iz Bakra, čiji je otac Bogoljub bio rektor Europske dunavske komisije (AFF, *Imenici redovitih*, 1901./1902. 1. i 2. sem., 1903./1904. 1. i 2. sem., 1904./1905. 1. i 2. sem.), Vladimir Polić, zavičajan u Kraljevici, čiji je otac Martin bio novinar (AFF, *Imenici redovitih*, 1902./1903. 1. i 2. sem., 1903./1904. 1. i 2. sem., 1904./1905. 1. i 2. se., 1905./1906. 1. i 2. sem.), Josip Modestin iz Čavala, čiji je otac Josip bio liječnik (AFF, *Imenici redovitih*, 1884./1885. 1. i 2. sem., 1885./1886. 1. i 2. sem., 1886./1887. 1. i 2. sem., 1887./1888. 1. i 2. sem.), Franjo Galvagni iz Crikvenice, čiji je otac Frano bio ljekarnik (AFF, *Imenici redovitih*, 1907./1908. 1. sem, 1909./1910. 1. i 2. sem., 1910./1911. 1. i 2. sem.), te još nekolicina onih čiji su očevi ili skrbnici bili pomorski kapetani, javni bilježnici, župnici ili parosi.

Grafikon 5. *Naukovina među studentima iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu 1874. – 1914.*

Vežano uz socijalni status studenata bilo je i pitanje školarine (*naukovine*), koja se plaćala na različite načine i u različitim iznosima tijekom navedenog razdoblja,⁴² ali za koju je postojala mogućnost oslobađanja ako je student zadovoljio određene uvjete. Prilikom procedure oslobađanja od plaćanja školarine pažnja se obraćala na socijalni status studenta te na njegov akademski uspjeh. Na temelju podataka iz studentskih *nacionala* vezanih uz plaćanje, odnosno oslobađanje od plaćanja školarine koje su studenti popunjavali prilikom upisa svakog semestra može se izračunati kako je gotovo polovica studenata iz Modruško-riječke županije u nekom periodu svojeg studiranja bila oslobođena plaćanja toga troška (47%), njih 34% bilo je oslobođeno plaćanja polovice troška *naukovine*, a svega 19% plaćalo ju je u punom iznosu.⁴³

⁴² O školarini (*naukovini*) vidi opširnije u: Luetić, *Studenti Sveučilišta u Zagrebu*, 71–75.

⁴³ Prilikom ove analize promatrani su svi upisani semestri svakoga pojedinog studenta. Analiza je napravljena na temelju podataka koji su dostupni, odnosno nisu uzeti u obzir oni koji ovu rubriku nisu popunili.

Grafikon 6. Stipendije studenata iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu 1874. – 1914.

Osim što su mogli biti oslobođeni plaćanja školarine, na pomoć studentima za vrijeme studija bile su i stipendije iz različitih državnih, gradskih i privatnih zaklada. Otprilike trećina studenata iz Modruško-riječke županije, njih 36%, u nekom je periodu svojega studiranja na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu primala stipendiju. Taj je udio nešto viši od udjela stipendiranih studenata u cjelokupnoj studentskoj populaciji na Sveučilištu u Zagrebu na kojemu se postotni udio stipendiranih studenata kretao između 15% i 20% u cijelome promatranom razdoblju.⁴⁴ Najviše stipendija podijeljeno je iz fonda Zemaljske vlade (50%), zatim iz Krajiške imovno-uzgojne zaklade, namijenjene studentima iz područja bivše Vojne krajine (21%), iz privatnih zaklada (13%), iz globarinske zaklade (6%) te iz Strossmayerova fonda za uboge slušaće sveučilišta (5%),⁴⁵ a neki od njih za vrijeme studija primali su i po dvije stipendije (Mihajlo Janjanin, Matej Potočnjak, Julije Golik).⁴⁶ Ako analiziramo osobne podatke samo te trojice stu-

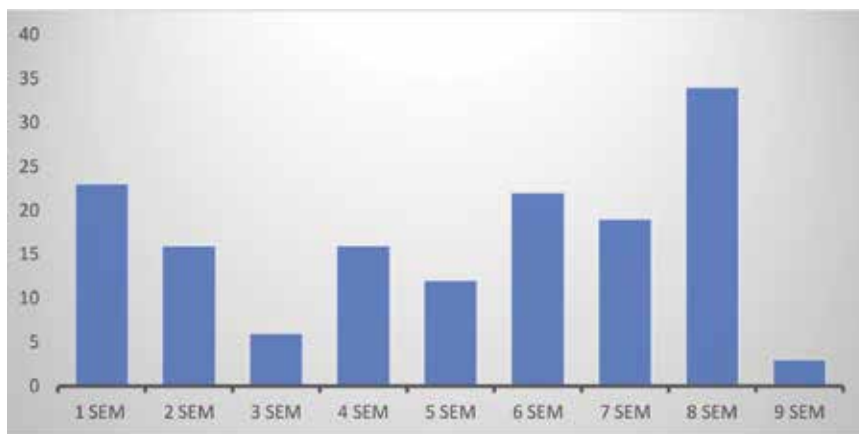
⁴⁴ Luetić, *Studenti Sveučilišta u Zagrebu*, 83.

⁴⁵ Prilikom ove analize kao uzorak su uzeti svi semestri svakoga upisanog studenta s područja Modruško-riječke županije.

⁴⁶ Mihajlo Janjanin iz Dubrava primao je Vladinu stipendiju i stipendiju iz Globarinske zaklade (AFF, *Imenici redovitih*, 1894./1895., 1. i 2. sem, 1895./1896., 1. i 2. sem., 1897./1898. 1. i 2. sem.), Matej Potočnjak iz Ravne Gore primao je Vladinu stipendiju i privatnu stipendiju iz Zaklade Šandora Bresztyenskog (AFF, *Imenici redovitih*, 1906./1907., 1. i 2. sem, 1907., 1. sem., 1908./1909. 1. i 2. sem., 1909./1910. 1. i 2. sem.), a Julije Golik iz Fužina primao je Vladinu stipendiju i stipendiju iz Strossmayerove zaklade za uboge slušaće sveučilišta podijeljenu od Akademskog senata (AFF, *Imenici redovitih*, 1886./1887., 1. i 2. sem, 1887./1888. 1. i 2. sem., 1888./1889. 1. i 2. sem., 1889./1890. 1. i 2. sem.).

denata koji su primali po dvije stipendije, jasno se vidi na koji su način sinovi stražara, poljoprivrednika i učitelja mogli financirati studij u Zagrebu, odnosno kako je, zahvaljujući Vladinoj potpori i potporama drugih privatnih zaklada, onodobna studentska mladež iz nižih društvenih slojeva ostvarila pristup akademskoj izobrazbi.

Duljina studiranja

Grafikon 7. Duljina studiranja studenata iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu (1874. – 1914.)

Na grafikonu 7 prikazana je duljina studiranja, odnosno broj semestara koje su studenti iz Modruško-riječke županije proveli na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu. Valja znati da je za apsolviranje studija od 1885. bilo potrebno odslušati svih osam semestara, a do tada je kao uvjet apsolviranja i izlaska na učiteljski ispit bilo dovoljno šest semestara studija.⁴⁷ Za doktorat je do 1892. bilo dovoljno šest semestara, a od tada je kao uvjet za polaganje *rigoroza* bilo potrebno odslušati četverogodište (*kvadrinij*).⁴⁸ Promatrajući gornji grafikon, svakako valja imati na umu da ono nije apsolutni pokazatelj uspješnosti studenata jer po duljini studiranja na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu ne možemo zaključiti je li netko završio studij ili je dio svojega studija proveo na nekoj drugoj visokoškolskoj

⁴⁷ Propis o ispitivanju kandidata za gimnazijsko i realačko učiteljstvo u Hrvatskoj i Slavoniji, vidi u: *Akademički propisi za porabu slušalaca u Kr. hrv. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu*, Zagreb 1898, 43.

⁴⁸ *Akademički propisi*, 80.

ustanovi, što je u ono doba bila uobičajena praksa, ili je pak potpuno odustao od studija. Visoke brojke onih koji su studirali svega nekoliko semestara može se, ali i ne mora nužno dovesti u vezu s odustajanjem od studija jer su mnogi od njih svoj studij nastavljali u inozemstvu ili su pak nekoliko semestara proveli na inozemnim sveučilištima, a zatim su se ponovno vratili u Zagreb.⁴⁹ Za sada samo možemo zaključiti da je 24% studenata iz Modruško-rijčke županije (njih 37) apsolviralo svoj studij u Zagrebu.⁵⁰ Ti postoci nešto su viši od onih cjelokupne studentske populacije fakulteta, gdje je samo 16% apsolviralo svoj cjelokupni studij u Zagrebu.⁵¹ Kako je prikazano na grafikonu, vidljivi su veliki udjeli onih studenata koji su samo dio svojeg studija proveli na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu. Ako izuzmemo one koji su odustali od studija, za ostale možemo pretpostaviti da su prešli na neki drugi fakultet ili inozemno sveučilište ili da su dio svojeg studija proveli u inozemstvu, pa su se ponovno vratili u Zagreb. Takva studentska mobilnost u ono vrijeme bila je uobičajena praksa.⁵²

Završni ispiti

Nakon apsolviranja studija u trajanju od osam semestara jedini mjerljivi pokazatelj uspješnosti na studiju jesu završni ispiti. U ono doba klasičnih diplomskih ispita u današnjem smislu riječi nije bilo. Studij se završavao ili polaganjem

⁴⁹ Luetić, Duljina studiranja, 166.

⁵⁰ U ovih 37 ubrojani su svi oni koji su na Mudroslovni fakultet bili upisani osam semestara (njih 34) i još njih troje koji su bili upisani devet semestara. Bili su to Bogdan Cvitković (AFF, *Imenici redovitih*, 1908./1909., 1. i 2. sem., 1909./1910., 1. i 2. sem., 1910./1911., 1. i 2. sem., 1911./1912., 1. i 2. sem., 1912./1913., 1. sem.), Dragutin Pizent (AFF, *Imenici redovitih*, 1906./1907., 1. i 2. sem., 1907./1908., 1. sem., 1908./1909., 1. i 2. sem., 1909./1910., 1. i 2. sem., 1910./1911., 1. i 2. sem.) i Vatroslav Vukonić (AFF, *Imenici redovitih*, 1905./1905., 1. i 2. sem., 1905./1906., 1. i 2. sem., 1906./1907., 1. i 2. sem., 1907./1908., 1. sem., 1908./1909., 1. i 2. sem.).

⁵¹ Luetić, Duljina studiranja, 163.

⁵² Za ovu pojavu studentske fluktuacije navodimo nekoliko primjera: student Ivan Božićević iz Ogulina studirao je u Zagrebu, zatim je otišao na studij u Prag, da bi se opet vratio na studij u Zagreb (sveukupno je na Mudroslovnom fakultetu proveo pet semestara, AFF, *Imenici izvanrednih*, 1893./1894., 1. i 2. sem., *Imenici redovitih*, 1894./1895. 1. i 2. sem., 1910./1911. 1. sem.); student Ivan Burić iz Kraljevice studirao je sedam semestara u Zagrebu, pa u Beču, da bi se zatim opet vratio u Zagreb (AFF, *Imenici redovitih*, 1906./1907., 1 i 2. sem., 1907./1908., 1. sem., 1908./1909., 1. i 2. sem., 1909./1910., 1. i 2. sem.); Đorđe Hajdina iz Hajdine studirao je šest semestara u Zagrebu, a dio studija u Parizu (AFF, *Imenici redovitih*, 1901./1902., 1. i 2. sem., 1902./1903., 1. i 2. sem., 1905./1906., 1. i 2. sem.); Franjo Mihelić iz Ogulina studirao je pet semestara u Zagrebu da bi dio studija proveo u Grazu te se zatim opet vratio na studij u Zagreb (AFF, *Imenici redovitih*, 1906./1907. 2. sem., 1907./1908., 1. sem., 1908./1909. 1. i 2. sem., 1909./1910., 2. sem.).

državnog ispita za srednjoškolsko učiteljstvo, čime su kandidati bili osposobljeni za rad u gimnazijama i realkama, ili polaganjem strogih ispita (*rigoroza*), kojima se stjecao doktorat filozofije i koji su kandidate usmjeravali na znanstveno bavljenje svojom strukom.⁵³

Što se doktorata tiče, od 15 ukupno upisanih studenata iz Modruško-rijčke županije, njih je 15 doktoriralo, što je činilo 10% ukupnog broja, a taj se udio poklapa i s udjelom doktorata u cjelokupnoj studentskoj populaciji na Filozofskom fakultetu u tom razdoblju.⁵⁴ Među tih 15 nalazimo neka buduća istaknuta imena na domaćemu kulturno-znanstvenom polju. Izdvojit ću samo neka: Julije Golik, rođen u Fužinama, doktorirao klasičnu filologiju, sveučilišni profesor na Mudroslovnom fakultetu na Katedri za latinski jezik i književnost, pedagog i autor niza knjiga i udžbenika;⁵⁵ Antun Barac, rođen u Grižanama, doktorirao hrvatski jezik i književnost, književni povjesničar, književni kritičar i prevoditelj, profesor južnoslavenskih književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu;⁵⁶ Stjepan Mohorovičić, sin Andrije Mohorovičića, rođen u Bakru, doktorirao fiziku i matematiku, hrvatski geofizičar, fizičar i meteorolog;⁵⁷ Ante Cividini, rođen u Brodu na Kupi, doktorirao filozofiju, pedagog, pisac i političar;⁵⁸ Miroslav Hirc, rođen u Bakru, doktorirao iz područja zoologije, zoolog, pjesnik i putopisac, profesor na Šumarskoj akademiji u Zagrebu i na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu.⁵⁹

53 O tim ispitima vidi opširno u: Luetić, Duljina studiranja.

54 Analiza je napravljena na temelju *Knjige doktora promoviranih na Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu*, (Arhiv Rektorata Sveučilišta u Zagrebu). Popis doktorata s Mudroslovnog fakulteta vidi i u: Ivan Kurjak, *Doktorirali na Filozofskome fakultetu*, u: *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*, ur. Stjepan Damjanović, Zagreb 1998, 325–358.

55 O J. Goliku više vidi u: Nataša Bašić, Golik, Julije, *Hrvatski biografski leksikon (1983–2024), mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2025. Pristupljeno 1. svibnja 2025. <<https://hbl.lzmk.hr/clanak/golik-julije-pedagog>>.

56 O A. Barcu više vidi u: Miroslav Šicel, Barac, Antun, *Hrvatski biografski leksikon (1983–2024), mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2025. Pristupljeno 1. svibnja 2025. <<https://hbl.lzmk.hr/clanak/barac-antun-knjizevni-povjesnicar>>.

57 O S. Mohorovičiću više vidi u: Mohorovičić, Stjepan, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Pristupljeno 1. svibnja 2025. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/mohorovicic-stjepan>>.

58 O A. Cividiniju više vidi u: Branko Pleše, Cividini, Ante, *Hrvatski biografski leksikon (1983–2024), mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2025. Pristupljeno 1. svibnja 2025. <<https://hbl.lzmk.hr/clanak/cividini-ante>>.

59 O M. Hircu više vidi u: Željko Poljak, Hirtz, Miroslav, *Hrvatski biografski leksikon (1983–2024), mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2025. Pristupljeno 1. svibnja 2025. <<https://hbl.lzmk.hr/clanak/hirtz-miroslav>>.

Osim polaganja strogih ispita, jedan od načina završetka studija nakon apsolviranja bilo je i polaganje državnih ispita za srednjoškolsko učiteljstvo. Te je ispite polagalo znatno više kandidata: njih 73, što je činilo oko 50%, odnosno oko polovice upisanih studenata iz Modruško-riječke županije.⁶⁰ Ta je brojka znatno viša od one u cjelokupnoj studentskoj populaciji fakulteta, gdje je oko 30% kandidata polagalo taj ispit. Ti podaci govore kako je zapravo većina studenata bila usmjerena nastavničkom zvanju. Među prvim studentima s područja Modruško-riječke županije koji su polagali taj ispit bili su Mato Marušić iz Grižana (1879., 1882.),⁶¹ Rudolf Strohal iz Lokava (1880.)⁶² i Mile Petranović iz Delnica (1880., 1882.).⁶³

Studentice iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu

Spomenut ćemo ovdje i prve djevojke s područja Modruško-riječke županije koje su u promatranom razdoblju studirale na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu. Govorimo o razdoblju kada se u Hrvatskoj djevojkama tek otvaraju vrata visokoškolske izobrazbe: prvim studenticama na Sveučilište u Zagrebu, odnosno na njegov Mudroslovni fakultet, dopušten je upis kao redovnim studenticama 1901. godine, s time da su već od 1895. djevojke mogle slušati predavanja kao izvanredne slušačice. Početkom 20. stoljeća njihov se broj kretao 3 – 18 studentica po godini.⁶⁴ Ukupno je šest djevojaka iz Modruško-riječke županije studiralo u Zagrebu. Dvije od njih u tom su razdoblju stekle i doktorat filozofije: bile su to Erna Rosmanith i Cvijeta Cihlar. Erna Rosmanith rođena je u Fužinama, doktorirala je iz područja geoznanosti, a bila je kći Alberta Rosmanitha, koji je kao državni službenik došao iz Poljske na službu u Fužine na mjesto kr. šumara u šumsko-gospodarstvenom kotaru. Bavila se znanstvenim radom te je radila kao

⁶⁰ Analiza je napravljena na temelju podataka iz osobnih dosjea studenata koji su polagali taj ispit pred ispitnom komisijom u Zagrebu: HDA, 502, *Filozofski fakultet u Zagrebu*.

⁶¹ HDA, 502, *Filozofski fakultet u Zagrebu*, dosje Mate Marušića.

⁶² HDA, 502, *Filozofski fakultet u Zagrebu*, dosje Rudolfa Strohala. R. Strohal, istaknuti filolog i književnik, radio je kao profesor u različitim gimnazijama u Hrvatskoj te je bio ravnatelj gimnazija u Bjelovaru i Rakovcu. O njemu više vidi u: Strohal, Rudolf, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Pristupljeno 1. svibnja 2025. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/strohal-rudolf>>.

⁶³ HDA, 502, *Filozofski fakultet u Zagrebu*, dosje Mile Petranovića.

⁶⁴ Tihana Luetić, Počeci visokoškolskog obrazovanja za žene u Hrvatskoj i usporedba sa stanjem u susjednim zemljama, *Historijski zbornik*, vol. 59, 2006, 62–63.

gimnazijska profesorica u različitim gimnazijama u Hrvatskoj, najdulje u Prvoj ženskoj realnoj gimnaziji u Zagrebu.⁶⁵ Cvijeta Cihlar (1886. – 1970.), kći učitelja Sebalda Cihlara iz Češke, tajnika Trgovačko-obrtničke komore, rođena u Senju, a zavičajna u Kraljevici, doktorirala je 1922. iz botanike kao glavne i geografije kao sporedne struke, bavila se znanstvenim istraživanjima u Botaničko-fiziološki zavodu pri Mudroslovnom fakultetu, a zatim je radila kao profesorica u različitim gimnazijama i srednjim školama.⁶⁶ Osim postignutog doktorata, Cvijeta Cihlar (1911.)⁶⁷ i Erna Rosmanith (1912.)⁶⁸ položile su i učiteljski ispit, kojim su bile osposobljene za zvanje gimnazijskih profesorica.

Uz te dvije djevojke, koje su doktorirale i položile učiteljski ispit, na studiju u Zagrebu s područja Modruško-riječke županije studirale su još četiri studentice: Marusja Potočnjak, koja je bila upisana dva semestra kao izvanredna studentica filozofije, rođena u Juzovki u Rusiji, a zavičajna u Novom Vinodolskom; Vidosava Radošević, kći srpskog paroha Nikole iz Plaškog, koja je studirala prirodoslovlje svih osam semestara, ali nije polagala završne ispite; Zora Sertić iz Skrada, kći Marka, željezničkog nadglednika, koju na Mudroslovnom fakultetu nalazimo upisanu samo jedan semestar; te Stanka Drakulić sa Sušaka, kći satnika, koja je također na Mudroslovnom fakultetu studirala jedan semestar.⁶⁹

Skupina od 150 studenata upisanih u razdoblju 1874. – 1914. na Mudroslovni fakultet s područja Modruško-riječke županije bila je šesta po brojnosti na fakultetu u odnosu na studente iz drugih hrvatsko-slavonskih županija. U radu su prikazana njezina strukturalna obilježja po kojima se u nekim dijelovima poklapala s cjelokupnom studentskom populacijom na fakultetu, a u nekim je pokazivala i određene specifičnosti. Analizom je utvrđeno kako su, kao i u ostatku studentske populacije na fakultetu, i među studentima s područja Modruško-riječke županije dominirala djeca iz srednjih i viših slojeva društva, odnosno sinovi javnih službenika i onih koji se bave tzv. slobodnim zanimanjima.

⁶⁵ O Erni Rosmanith opširnije vidi u: Vukelja, Tihomir – Luetić, Tihana, *Prirodoslovke i matematičarke. Prve žene u hrvatskoj akademskoj prirodoslovno-matematičkoj zajednici*, Zagreb 2024, 284–286.

⁶⁶ O Cvijeti Cihlar opširnije vidi u: Vukelja – Luetić, *Prirodoslovke i matematičarke*, 219–221.

⁶⁷ HDA, 502, *Filozofski fakultet u Zagrebu*, dosje Cvijete Cihlar.

⁶⁸ HDA, 502, *Filozofski fakultet u Zagrebu*, dosje Erne Rosmanith.

⁶⁹ Podatke o njihovu studiju vidi u: Marusja Potočnjak, „AFF“, *Imenici izvanrednih*, 1913./1914., 1. i 2. sem.; Vidosava Radošević, „AFF“, *Imenici redovitih*, 1903./1904. 1. i 2. sem, 1904./1905. 1. i 2. sem., 1905./1906. 1. i 2. sem., 1906./1907. 1. i 2. sem.; Zora Sertić, „AFF“, *Imenici izvanrednih*, 1902./1903. 1. sem.; Stanka Drakulić, „AFF“, *Imenici izvanrednih*, 1910./1911. 1. sem.

ma, s time da je zabilježen velik postotak djece iz seljačkih obitelji (čak 16%). Po svojem jezičnom i vjerskom sastavu dominantnu grupu činili su oni hrvatskoga materinskog jezika (80%) i rimokatoličke vjeroispovijesti (83%). Ostatak su činili studenti srpskoga materinskog jezika i pravoslavne vjeroispovijesti, s time da je uočeno kako je njihov udio dvostruko manji u odnosu na udio pravoslavnog stanovništva u ukupnome stanovništvu te županije. Prema prethodnom obrazovanju, najviše upisanih studenata dolazilo je iz sušačke gimnazije, a zatim i onih iz gimnazijskih ustanova iz obližnjih županija (Ličko-krbavske i Zagrebačke županije). Po duljini studiranja na Mudroslovnom fakultetu ukupno je 24% studenata s područja Modruško-riječke županije završilo svoj cjelokupni studij u Zagrebu, odnosno odslušalo je svih osam semestara, dok su veliki postoci onih koji su u Zagrebu studirali svega nekoliko semestara, što se poklapalo s onodobnim trendovima studiranja, kada je velik broj studenata dio svojeg studija nastavljao na nekom inozemnom sveučilištu (ako izuzmemo one koji su potpuno odustali od studija). Od toga ukupnog broja apsolvenata, s područja te županije njih 15 položilo je stroge ispite (doktorat), dok je njih 73 položilo učiteljski ispit i usmjerilo se prema profesorskom zvanju. Može se reći da je upravo navedena grupa činila bazu buduće intelektualne elite toga kraja.

Prilog: Popis studenata iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom fakultetu Kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu (1874. – 1914.)⁷⁰

Šk. god.	Prezime	Ime	Mjesto rođenja	Datum rođenja	Ime oca	Zavičajnost
1906./1907.	Abramović	Jakov	Crnilug	1885.12.07.	Jakov	Crnilug
1907./1908.	Antić	Anton	Krasica	1880.06.06.	Ivan	Krasica
1887./1888.	Ašner	Gejza	Drežnik	1867.06.18.	Aurel	
1913./1914.	Barac	Antun	Grižane	1894.08.20.	Mate	Grižane
1904./1905.	Barišić	Ivan	Bribir	1886.01.30.	Ivan	Bribir

⁷⁰ Na popisu se nalaze svi studenti s područja Modruško-riječke županije koji su zabilježeni u upisnim listovima (*nacionalima*) Mudroslovnog fakulteta u Zagrebu tijekom akademskih godina 1874./75. – 1913./1914. Od podataka koji postoje u izvorima u priloženoj tablici donosi se izbor osobnih podataka za svakog studenta, a to su: godina prvog upisa na studij u Zagrebu, ime i prezime, mjesto i datum rođenja (godina, mjesec, dan), ime oca, majke ili skrbnika te mjesto zavičajnosti. Podaci o imenu i prezimenu, kao i imenu oca/majke/skrbnika, donose se u izvornom obliku. Kod datuma rođenja ponekad je zabilježena samo godina, bez dana i mjeseca rođenja, te se tako donosi i u tablici. Prazne rubrike u tablici ostavljene su na mjestima gdje nedostaje podatak u *nacionalima*.

1909./1910.	Baton	Stjepan	Zozdenice, Sušak	1889.12.20.	Miho	Zozdenice, Sušak
1905./1906.	Blagaić	Kamilo	Maribor	1886.03.25.	Kamilo	Delnice
1903./1904.	Blašković	Mijo	Ogulin	1874.12.13.	Ivan	Ogulin
1898./1899.	Bönel	Viktor	Lazac	1877.12.22.	Franjo	
1894./1895.	Božičević	Ivan	Ogulin	1872.12.26.	Jakov	
1897./1898.	Božičević	Juraj	Josipdol	1877.07.15.	Josip	
1906./1907.	Brajdić	Ivan	Slunj	1887.06.24.	Jelena	Zagreb
1910./1911.	Brixy	Bernardo	Ogulin	1882.10.07.	Ivan	Zagreb
1900./1901.	Brkić	Lazar	Osijek	1878.10.18.	pok. Ilija; majka Sofija	Vojnić
1906./1907.	Brkić	Zdravko	Jarak	1886.03.02.	Teodor	Krstinja
1908./1909.	Brnjas	Dragutin	Ogulin	1885.07.12.	Ivan	Ogulin
1899./1900.	Brus	Bogomir	Fužine	1880.12.08.	Franjo	
1912./1913.	Bujanović	Ivan	Ogulin	1894.06.11.	Josip	Praputnik
1906./1907.	Burić	Ivan	Kraljevica	1886.01.24.	majka Katarina; skrb. P. Burić	Kraljevica
1902./1903.	Burić	Josip	Kraljevica	1882.03.13.	Mate	Kraljevica
1890./1891.	Butković	Nikola	Ogulin	1854.	pok. Gavro	
1906./1907.	Cihlar	Cvijeta	Senj	1886.06.12.	Sebald	Kraljevica
1888./1889.	Cindrić	Mile	Gornji Kremen	1869.	Pavao	
1903./1904.	Cividini	Ante	Brod na Kupi	1881.06.12.	Franjo	Brod na Kupi
1908./1909.	Cvitković	Bogdan	Senj	1888.12.23.	Sava	Ledenice
1910./1911.	Cvitković	Viktor	Sv. Juraj	1891.07.28.	Mate	Ledenice
1904./1905.	Deanović	Petar	Kuzma	1884.10.16.	Miloš	Kuzma
1894./1895.	Deml	Milan	Gerovo	1870.04.26.	pok. Franjo	
1913./1914.	Dobrić	Vladimir	Novi Vinodolski	1893.09.29.	Antun	Novi Vinodolski
1913./1914.	Donadini	Ulrih	Plaški	1894.04.08.	Ivan	Plaški
1910./1911.	Drakulić	Stanka	Sušak	1888.		Sušak
1895./1896.	Frančišković	Josip	Praputnik	1874.10.08.	Vinko	
1907./1908.	Galvagni	Ivan	Crikvenica	1887.05.25.	Franjo	Split
1907./1908.	Gašparac	Matija	Delnice	1882.04.27.	Anton	Delnice
1889./1890.	Gašparac	Srećko	Bakar	1867.	Valerij	

1885./1886.	Gašparović	Pavao- Dragomir	Modruš	1863.	Ivan	
1912./1913.	Glavan	Vjenceslav	Kostrena	1892.09.25.	Gašpar	Kostrena
1894./1895.	Glažar	Vjekoslav	Podvežica	1874.09.12.	pok. Josip;	
1886./1887.	Golik	Julije	Fužine	1866.04.07.	Josip	
1903./1904.	Grahovac	Benjamin	Grahovo	1880.02.02.	pok. Antun; skrb. V. Kučić	Kozala
1902./1903.	Grba	Milovan	Međeđak	1881.07.29.	Gajo	Međeđak
1901./1902.	Hajdin	Đorđe	Hajdina	1879.02.14.	pok. Rade. skrb. Nikola Hajdina	Hajdina
1902./1903.	Hirc	Miroslav	Bakar	1878.06.27.	Dragutin	Zagreb
1902./1903.	Ivković	Dragutin	Slunj	1880.11.04.	pok. Gjuro; skrb. N. Božićević	Slunj
1905./1906.	Jagrović	Miloš	Krstinja	1887.03.10.	Miloš	Krstinja
1902./1903.	Jakić	Živko	Slunj	1882.02.24.	Filip	Slunj
1882./1883.	Jakovčić	Andrija	Bakarac	1860.11.22.	Ivan	
1894./1895.	Janjanin	Mihajlo	Dubrave	1876.03.17.	Simo	
1908./1909.	Juričić	Hermenegild	Kostrena	1890.04.10.	Luka	Kostrena
1903./1904.	Juričić	Krešimir	Turinovo selo	1884.08.08.	pok. Tomo; skrb. Ivan Vuković	Turinovo selo
1902./1903.	Kalinić	Branko	Ogulin	1883.10.20.	Stevo	Ogulin
1908./1909.	Kalinić	Žarko	Ogulin	1889.09.25.	Stevan	Ogulin
1881./1882.	Kariolić	Rafael	Praputnik	1858.10.24.	Stanko	
1889./1890.	Karlović	Franjo	Fužine	1868.12.01.	Roman	
1878./1879.	Kempff	Vojtjeh	Brod - Moravice	1861.02.19.	Lovro	
1904./1905.	Kostrenčić	Boljfo	Crikvenica	1884.10.06.	Boljfo	Crikvenica
1891./1892.	Krasović	Milan	Tršić	1871.04.10.	Jakov	
1909./1910.	Krema	Franjo	Sušak	1888.02.13.	Franjo	Zagreb
1909./1910.	Krema	Marko	Sušak	1891.08.31.	Franjo	Zagreb
1882./1883.	Krivačić	Tomislav	Generalski Stol	1860.04.04.	majka Barbara	
1900./1901.	Kroupa	Antun	Ogulin	1881.06.09.	Ivan	Karlovac
1895./1896.	Kroupa	Mijo	Ogulin	1877.08.21.	Ivan	Karlovac
1899./1900.	Kružić	Josip	Hreljin	1876.03.10.	Antun	

1895./1896.	Kuhynka	Ferdo	Delnice	1875.12.02.	Josip	
1904./1905.	Lavrnja	Dušan	Perjasica	1884.06.26.	Stevan	Perjasica
1885./1886.	Magdić	Ivan	Ogulin	1863.	Franjo	
1880./1881.	Magdić	Juraj	Ogulin	1859.02.23.	Sebastijan	
1908./1909.	Magdić	Zvonimir	Bjelovar	1889.05.08.	Ivan	Ogulin
1904./1905.	Majnarić	Nikola	Ravna Gora	1885.11.29.	pok. Nikola; majka Marija, skrb. A. Majnarić	Ravna Gora
1880./1881.	Manojlović	Antun	Otok	1861.	Josip	
1901./1902.	Marinić	Pavao	Rakovica	1877.09.08.	Pavao	Kosinj Gornj
1909./1910.	Marković	Stevo	Slunj	1875.12.27.	pok. Vuk	Bunić
1906./1907.	Marušić	Eduard	Grižane	1887.10.09.	Petar	Grižane
1875./1876.	Marušić	Mato	Grižane	1857.09.11.	Ivan	
1893./1894.	Matković	Antun	Trsat	1874.01.02.	Ivan	
1908./1909.	Mihelić	Ante	Blaževci	1884.12.31.	pok. Ivan	Blaževci
1906./1907.	Mihelić	Franjo	Ogulin	1886.02.21.	majka Ivana; skrb. Ivan Bartolić	Zagreb
1895./1896.	Mihletić	Franjo	Kostrena	1876.03.04.	Mate	
1875./1876.	Mikoč	Ljudevit	Bakar	1857.08.25.	umro Ivan	
1884./1885.	Modestin	Josip	Čavli	1866.01.12.	Josip	
1903./1904.	Modrčin	Ivan	Kraljevica	1880.11.16.	Aujelo	Kraljevica
1909./1910.	Mohorovičić	Ivan	Bakar	1888.06.24.	Dr. Andrija	Zagreb
1908./1909.	Mohorovičić	Stjepan	Bakar	1890.08.20.	Dr. Andrija	Zagreb
1904./1905.	Mrvoš	Miloš	Gomirje	1883.09.22.	pok. Nikola, skrb. Simo Gomirac	Gomirje
1898./1899.	Muhvić	Antun	Plešće	1876.04.23.	Antun	
1903./1904.	Neralić	Zvonimir	Slunj	1880.09.18.	Tome	Slunj
1908./1909.	Oršanić	Mirko	Ogulin	1888.10.31.	Anton	Ogulin
1897./1898.	Osterman	Stjepan	Josipdol	1875.12.24.	pok. Marko; skrb. Ivan Osterman	
1875./1876.	Papić	Jakov	Mrkopalj	1855.07.13.	Jakov	

1901./1902.	Paravić pl.	Đuro	Bakar	1881.12.24.	Bogoljub	Bakar
1907./1908.	Pavešić	Branimir	Kraljevica	1888.03.29.	Lovro	Kraljevica
1880./1881.	Pavletić	Luka	Bakar	1836.10.30.		
1884./1885.	Pavletić	Krsto	Draga Gornja	1865.03.04.	Krsto	
1901./1902.	Perković	Rikard	Sušak	1880.04.03.	Vjekoslav	Brinje
1905./1906.	Perušić	Andrej	Kraljevica	1883.11.30.	pok. Martin; majka Marija	Sušak
1876./1877.	Petranović	Mile	Delnice	1855.10.05.	skrb. brat Nikola	
1911./1912.	Piškulić Novica	Aleksandar	Bakar	1889.02.26.	Andrija	Brod na Savi
1906./1907.	Pizent	Dragutin Karlo	Jablan, Vrbovsko	1887.10.21.	Matija	Jablan, Vrbovsko
1883./1884.	Pleše	Mihovil	Delnice	1861.06.24.	Ivan	
1908./1909.	Polić	Blaž	Fužine	1886.02.03.	Anton	Fužine
1904./1905.	Polić	Branko	Zagreb	1883.09.01.	pok. Martin, majka Ester	Kraljevica
1883./1884.	Polić	Ivan	Kraljevica	1861.	Janko	
1902./1903.	Polić	Vladimir	Osijek	1878.12.30.	Martin	Kraljevica
1904./1905.	Polovina	Nikola	Gomirje	1885.09.22.	Simo	Gomirje
1913./1914.	Potočnjak	Marusja	Juzovka	1893.08.01.	Eduard	Novi Vinodolski
1906./1907.	Potočnjak	Matej	Ravna Gora	1887.09.21.	Ivan	Ravna Gora
1908./1909.	Pravdica	Dušan	Bakar	1887.06.26.	Aleksandar	Bakar
1907./1908.	Puhar	Jovan	Plaški	1886.09.22.	Milica	Plaški
1901./1902.	Rački	Gabrijel	Fužine	1881.03.30.	Andro	Fužine
1897./1898.	Rački	Matija	Završje	1875.02.12.	pok. Grgur	
1903./1904.	Radošević	Svetozar	Plaški	1885.12.22.	Nikola	Senj
1903./1904.	Radošević	Vidosava	Plaški	1884.07.20.	Nikola	
1890./1891.	Randić	Ivan	Bakar	1869.	Fran	
1910./1911.	Ratković-Modruški pl.	Miroslav	Bilek	1891.03.27.	pok. Adolf; skrb. Klaudius pl. Ratković	Oštarija

1908./1909.	Raukar	Dragutin	Zagreb	1889.07.03.	Luka	Brod na Kupu
1898./1899.	Ribar	Andrija	Vukmanić	1879.10.03.	Andrija	
1897./1898.	Rieszner	Daniel	Brod	1877.11.23.	Hinko	
1907./1908.	Rosmanith	Erna	Fužine	1889.02.28.	Albert	Zagreb
1904./1905.	Sablić	Dragutin	Sušak	1881.07.31.	Andrija	Sušak
1879./1880.	Sabljak	Antun	Plaški	1861.	Nikola	
1904./1905.	Salinger	Dušan	Sušak	1884.12.21.	Šime	Jastrebarsko
1885./1886.	Sekulić	Stjepan	Ljeskovac	1844.		
1894./1895.	Sertić	Marko	Bakar	1877.07.03.	Marko	
1902./1903.	Sertić	Zora	Skrad	1883.10.11.	Marko	Jezerane
1903./1904.	Solerti	Viktor	Čavle	1883.09.05.	pok. Lovro; skrb. A. Durbešić	Čavle
1875./1876.	Strižić	Eugen	Fužine	1851.02.07.	Josip	
1874./1875.	Strohal	Rudolf	Lokve	1856.04.05.	Petar	
1900./1901.	Sušić	Miroslav	Mrkopalj	1882.06.22.	Josip	Mrkopalj
1891./1892.	Širola	Ivan	Hreljin	1855.05.24.	pok. Damjan	
1905./1906.	Šuljak	Dragutin	Praputnik	1886.10.24.	Božo	Bakar
1893./1894.	Švrljuga	Ljudevit	Fužine	1865.	Stjepan	
1887./1888.	Tadejević	Zvonimir	Bakar	1861.09.27.	Tomo	
1913./1914.	Terković	Zlatko	Ogulin	1894.12.04.	Gjuro	Stubica
1879./1880.	Tonković	Franjo	Kraljevica	1862.04.08.	Gjuro	
1882./1883.	Tuškan	Janko	Ledvenjak	1860.05.30.	skrb. Stjepan Žugčić	
1885./1886.	Veber	Josip	Bakarac	1857.11.23.		
1905./1906.	Večerina	Josip	Pećine	1883.08.12.	Božica	Pećine
1912./1913.	Vidas	Kazimir	Hreljin	1889.01.03.	Marija	Hreljin
1906./1907.	Vidmar	Ivan	Gorica, Delnice	1883.02.16.	Juraj	Skrad
1890./1891.	Vidojević	Josip	Ogulin	1861.09.23.	Matija	
1908./1909.	Višnić	Rade	Dubrave	1887.10.22.	Jovo	Karlovac
1905./1906.	Višnjic	Timotija	Dvorovi, Bjeljina	1886.03.06.	David	Oštarije
1908./1909.	Vodvařka	Slavko	Fužine	1884.11.01.	pok. Josip	Slatina
1911./1912.	Vuićić	Milutin	Sušak	1888.09.06.	majka Ana	Požega
1895./1896.	Vujašković	Gjuro	Krstinja	1877.04.01.	Mile	
1904./1905.	Vukonić	Vatroslav	Fužine	1884.06.17.	Juraj	Fužine
1913./1914.	Vukovac	Stjepan	Slunj	1895.08.18.	Dragutin	Slunj

1881./1882.	Wolf	Lovro	Čabar	1861.01.1.	Gašpar	
1903./1904.	Živčić	Stanislav	Zagreb	1885.03.08.	Ivan	Cetinska Varoš
1879./1880.	Živković	Manojlo	Široka Rijeka	1859.	Jakov	

Tihana Luetić

Students from the Modruš-Rijeka County at the Faculty of Philosophy of the Royal University of Franz Joseph I in Zagreb (1874–1914)

Summary

Based on the data from student enrolment records that have been preserved in the Archive of the Faculty of Philosophy at the University of Zagreb in continuum, this paper offers a presentation of the students from the Modruš-Rijeka County at the Faculty of Philosophy of the Royal University of Franz Joseph I in Zagreb from the establishment of the modern university in Zagreb in 1874 to the beginning of World War I. The group in question consists of 150 students enrolled at the Faculty of Philosophy of the University of Zagreb during that period and born in and/or originated from the Modruš-Rijeka County. An analysis of the social, religious, and linguistic structures; prior education; duration of study; completion of studies; and some other characteristics of their studies in Zagreb has been conducted using quantitative and qualitative methods. In this way, a picture of the then contemporary student youth from the Modruš-Rijeka County, which represented the basis of the future educational elite from that area, is presented.

Keywords: *University of Zagreb; Faculty of Philosophy; Modruš-Rijeka County; students; quantitative analysis; genesis of intelligence; social history; 19th century; 20th century.*